13. 5. 2002

ID: 16800

INTERNET – elektronický ekvivalent divokého západu?

Internet se stal na přelomu druhého a třetího tisíciletí faktorem, který významně ovlivnil život celé společnosti. Internet přinesl nejen řadu technických zjednodušení a zlepšení, ale současně mnoho různých problémů. Mezi nejznámější formy nežádoucích jednání, které se vyskytují v prostředí internetu patří zejména cybersquatting, spamming a útoky hackerů. Účelem tohoto článku je seznámit čtenáře s právním pojetím internetu a se základními právními problémy a otázkami, které v tomto médiu vznikají.

Internet se stal na přelomu druhého a třetího tisíciletí faktorem, který významně ovlivnil život celé společnosti. Internet přinesl nejen řadu technických zjednodušení a zlepšení, ale současně mnoho různých problémů. Mezi nejznámější formy nežádoucích jednání, které se vyskytují v prostředí internetu patří zejména cybersquatting, spamming a útoky hackerů. Účelem tohoto článku je seznámit čtenáře s právním pojetím internetu a se základními právními problémy a otázkami, které v tomto médiu vznikají.

Na internet lze pohlížet z hlediska technického, ekonomického, právního aj. Pro běžné uživatele internet představuje prostředek zábavy a případně účinného pomocníka v každodenním životě. Internet tak může být deníkem, rádiem, obchodem, univerzitou, knihovnou apod. Technicky je internet chápán jako soustava serverů, datových komunikací a k nim připojených počítačů. Organizačně jsou to provozovatelé jednotlivých sítí a podsítí, zprostředkovatelé připojení (provideři), uživatelé apod. Tento celek nemá svého majitele a z toho vyplývá jeho složitá uchopitelnost.

Právní stránka internetu byla zpočátku do značné míry opomíjena a měla pouze okrajový význam. Pozornost byla věnována především technickým a programátorským aspektům. Postupná profesionalizace a masové komerční využívání internetu vyžadují patřičné právní ohodnocení této problematiky. V České republice je odborná právní diskuse na toto téma teprve v počátcích.

Právní povaha internetu je značně složitá. V odborné literatuře se můžeme opakovaně setkat s myšlenkou, že internet jako takový právně neexistuje. Internet totiž nelze považovat za subjekt práva, ani za objekt práva. Právní teorie a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen OZ) považují shodně za subjekt práva pouze fyzické osoby, právnické osoby a stát. Za právnické osoby se podle § 18 odst. 2 OZ považují sdružení fyzických nebo právnických osob, účelová sdružení majetku, jednotky územní samosprávy a jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon. Internet nelze zařadit pod žádnou ze jmenovaných kategorií. Problém spočívá v tom, že jednotlivé technické a programové prvky internetu, data, komunikační prostředky a lidé

s nimi na internetu pracující netvoří určitou společenskou celistvost, tj. instituci, která může být subjektem práva. Subjekty práva jsou tak pouze jednotlivé osoby působící v prostředí internetu. V podobě fyzických nebo právnických osob vystupují na internetu jako subjekty práva jednotliví uživatelé, poskytovatelé služeb, regulátoři apod. Avšak neexistuje žádná fyzická nebo právnická osoba, která by zastupovala internet jako celek. Ani jednotlivé tzv. orgány internetu (např. Internet Society) nejsou představiteli internetu jako celku a nemohou tak nabývat práv a zavazovat se jeho jménem.

Internet nemá svého majitele, ale současně jej nelze považovat za „veřejné vlastnictví". Absence majitele je problémem nejenom v souvislosti s vyjasněním vlastnických práv, ale zejména problémem z hlediska odpovědnosti. Majitele lze vystopovat pouze ve vztahu k jednotlivým částem sítí a k serverům.

Internet nelze zařadit ani do kategorie tzv. sekundárního předmětu práva. Teorie práva chápe předmět práva ve dvou rovinách. Za primární předmět práva se považuje lidské chování, které je právem regulováno. Toto chování může mít samo svůj předmět, tj. sekundární předmět práva, jímž je věc, právo, či jiná majetková hodnota (§ 118 odst. 1 OZ). Pojem věci v právním smyslu občanský zákoník nedefinuje a pracuje s věcí jakožto s všeobecně známým pojmem (tzv. notorietou). Občanskoprávní teorie za věc v právním smyslu považuje hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly, které slouží lidské potřebě.

Z předchozího vyplývá, že internet není ani hmotným předmětem, ani čistě nehmotným statkem, tj. právem nebo jinou majetkovou hodnotou. Tzv. sekundárním předmětem práva jsou i v tomto případě jednotlivé části, ze kterých se internet skládá (věci, práva a jiné majetkové hodnoty). Objekty, ze kterých se skládá síť internet mohou být dvojího právního charakteru:

1. Hardware, který umožňuje vlastní fyzickou existenci a fungování internetu. Tyto objekty mají z hlediska práva charakter movitých věcí.

2. Software a data, které mají virtuální povahu a které se nacházejí na jednotlivých místech (serverech) sítě internet. Jsou to tedy objekty nehmotného charakteru a pod právní kategorii věci je nelze zařadit. Z hlediska výše uvedené definice tzv. nepřímého předmětu práva je tento nehmotný statek jinou majetkovou hodnotou nebo právem, přičemž v konkrétním případě může být různého druhu, a to jako informace, předmět průmyslového vlastnictví, předmět autorského práva apod.

Z výše uvedených závěrů vyplývá řada obtíží spojených se snahou podřadit internet pod zaběhlé instituty právního řádu. Internet je složitý informační systém, který se skládá z jednotlivých subjektů práva (fyzických a právnických osob, případně zde vystupuje také stát) a dále z nepřímých předmětů práva (věcí, práv a jiných majetkových hodnot). Internet jako celek je však z právního hlediska těžko uchopitelný. Vladimír Smejkal dochází při svých úvahách o právním pojetí internetu k závěru, který se zdá být všeobecně přijatelný a který je dostatečný i pro naše účely. Vladimír Smejkal tedy píše: „Právně bude zřejmě přesnější, budeme-li Internet chápat jako přenosové médium (prostředí) umožňující využívání určitých služeb poskytovaných s využitím tohoto média." (Smejkal, Vladimír: Právo informačních a telekomunikačních systémů, Praha, C.H.Beck, 2001, str. 404). Do jisté míry se jedná o analogii s používáním rozhlasového nebo televizního přijímače.

Služby poskytované v rámci internetu překračují hranice jednotlivých států a dějí se v mezinárodním měřítku. S tím jsou spojeny problémy jurisdikce a rozhodného práva. Mezinárodní jurisdikce odpovídá na otázku příslušnosti soudu, který soud se bude danou otázkou zabývat (soud kterého státu). Rozhodné právo je právní řád určitého státu, podle kterého se řídí daný právní vztah a podle kterého bude soud rozhodovat. Mnohotvárný a proměnlivý charakter internetu způsobuje řadu potíží při posuzování jednotlivých problémů normami národních právních řádů, snižuje se tak stupeň právní jistoty, který by mohl představovat určitou brzdu v očekávaném rozvoji elektronického obchodu a elektronické komunikace.V tomto směru lze doporučit přijetí speciálních úprav na mezinárodní úrovni: mnohostranných mezinárodních úmluv např. v rámci OSN, vzorových zákonů aplikovaných do národních legislativ a příslušných směrnic EU.

S internetem je spojena celá řada právních problémů, z nichž můžeme namátkou jmenovat ochranu osobních údajů v informačních systémech, právní aspekty ochrany doménových označení, informační systémy státních orgánů, trestněprávní otázky související s internetem, uzavírání smluv prostřednictvím internetu a ochranu (resp. zneužívání) duševního vlastnictví. Na internetu se objevily zcela nové formy nežádoucích jednání, k těm nejznámějším patří cybersquatting, spamming, útoky hackerů a mnohé další. Podrobnější rozbor jednotlivých forem porušování zákona na internetu již přesahuje rozsah a zaměření tohoto příspěvku.

Závěrem je třeba zdůraznit, že pro internet neplatí žádná zvláštní právní úprava a že ve většině případů lze na problematiku internetu aplikovat stávající platné právo. Přestože se nám může internet jevit jako elektronický ekvivalent divokého západu, platí i v tomto prostředí stejná pravidla jako v ostatních případech a k zajištění náležité ochrany subjektivních práv a zákonem chráněných zájmů postačí důsledně a jednotně aplikovat stávající právní předpisy. Je však nezbytné, aby se tato aplikace opírala o přesvědčivou a ustálenou rozhodovací praxi, která u nás doposud chybí.

Cílem dnešního příspěvku nebylo podat vyčerpávající rozbor právních problémů a otázek souvisejících s internetem, ale pouze charakterizovat internet z hlediska práva a upozornit na aktuální právní problémy a na nejzávažnější případy porušování práva v kyberprostoru.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Účinky rozhodnutí o úpadku v praxi
- Nezpůsobilý poddodavatel ve veřejné zakázce: kdy může zadavatel zůstat nečinný?
- Kdy se z nesplaceného úvěru stane trestný čin? Úvěrový podvod v praxi
- Lze sjednat kupní smlouvu s „utajenou“ kupní cenou?

- Pracovněprávní dokumenty a elektronický podpis – když certifikát vyprší dříve než archivační lhůta
- 10 otázek pro … Janu Andresovou
- Souhrn významných událostí ze světa práva
- Novela stavebního zákona: přehled změn a dopadů do praxe po dokončení legislativního procesu
- Nové nařízení EU o obalech a obalových odpadech: kdo všechno může být výrobcem?
- Energetická náročnost budovy jako cenotvorný faktor
- Okamžité zrušení pracovního poměru vs. výpověď podle ust. § 52 písm. g) zákoníku práce